

AS CRISES COMO OPORTUNIDADES

Unha mirada recreadora...

“Despois dunha catástrofe sempre hai unha revolución” (Cyrulnik, 2020)

“Cando empecemos de novo, deberemos inventar outra escola” (Tonucci, 2020)

“Aprender a navegar nun océano de incertezas, con pequenos arquipélagos de certeza” (Morín, 2001)

A escola como ecosistema saudable e inclusivo. Cambiar o sistema para axudar ás persoas.

- Unha mirada recreadora sobre a comunidade educativa: os currículos, o alumnado, o profesorado e as familias.
- Intervención sociocomunitaria. Coordinar recursos e actores en tempos líquidos (Bauman, 2009).
- “Unha hora de clase pode ser un auténtico encontro, pode cambiar a vida” (Recalcati, 2016).
- Aprender a amar, a vacina contra o virus do medo.
- Benestar emocional. En educación é imposible a efectividade sen afectividade (Pérez Escalín, 2004). escoitar, apoiar e acompañar á comunidade educativa.

Figura 3. Niveis de prevención e intervención no contexto escolar

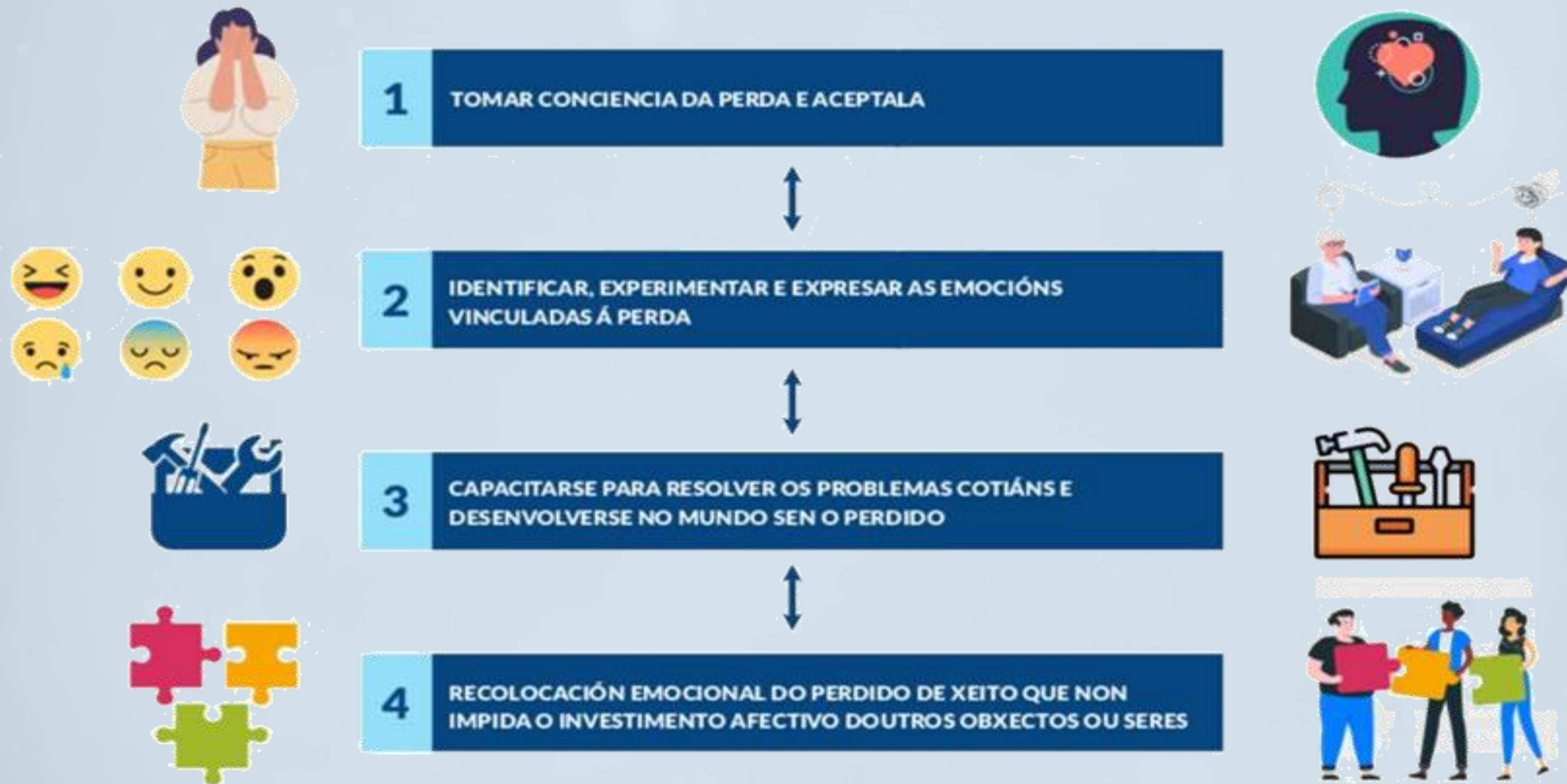
ELABORACIÓN DO PROCESO DE DÓ NOS CENTROS EDUCATIVOS

Etapas (Parkes,1998):

- ✓ *shock*
- ✓ *culpabilidade*
- ✓ *protesta*
- ✓ *desesperanza*
- ✓ *aceptación e alivio*
- ✓ *reorganización*

TAREFAS (Worden, 2000):

ESTRATEGIAS PARA OS CENTROS EDUCATIVOS

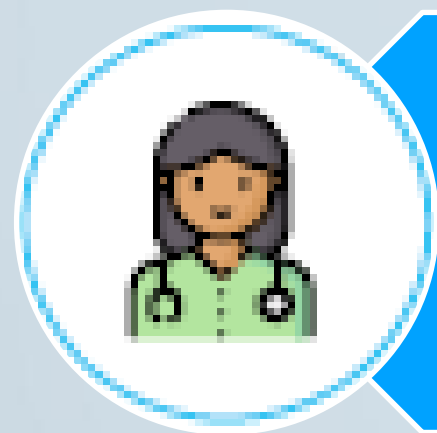
Atender canto antes, en colaboración coas familias, as necesidades do alumnado inmerso no proceso de dó

Os nenos e nenas teñen capacidade para elaborar e superar o proceso de dó

Comunicación da noticia polos profesionais máis próximos e significativos para o alumnado

Asesoramento indirecto dos profesionais expertos externos

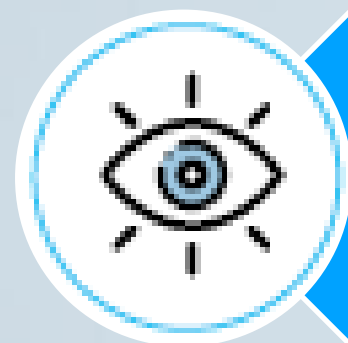
ESTRATEGIAS PARA OS CENTROS EDUCATIVOS

Abrir as comportas á comunicación. Verbalización de sentimentos e ideas.

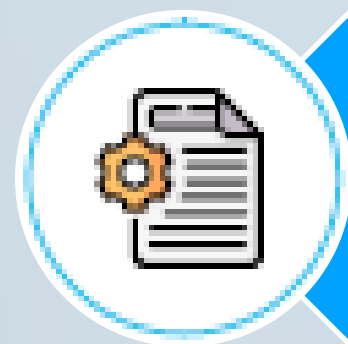
Resposta educativa personalizada segundo a diversidade do alumando.

Observación sistemática e apoio do alumnado,

Derivación en caso de evolución negativa, coa conformidade da familia.

Reorganizar a nova realidade adaptando o currículo, metodoloxía e avaliacións, incluíndo programas e contidos relacionados coa prevención das crises sanitarias e sociais, así como o proceso de dó.

QUE OBSERVAR NA AULA?

TRAZOS EMOCIONAIS

Incerteza: Pensamento dubitativo, condutas compulsivas, perfeccionismo, linguaxe literal, preferencia pola actividade regrada...

Angustia: Sentimentos de incapacidade, fobia social, fobias específicas, mensaxes de queixa, solicitudes de protección...

Desesperanza: Tristeza, ansiedade, illamento, apatía, abandono...

BOORRR

APRENDIZAXE

Nivel competencial actual: Nivel de desenvolvemento curricular, de autonomía no traballo e construción de novas aprendizaxes, implicación e actitude para afrontar os procesos de ensino tanto nun marco presencial como virtual...

Cohesión de grupo e estado actual: Fortalezas e debilidades en relación á aprendizaxe, posibilidades de construír grupos estables e heteroxéneos de apoio para a aprendizaxe, posibilidade de alumnado que poida dar ou recibir apoio nas aprendizaxes en calquera dos tres escenarios.

Procesos de autoavaliación: Autoxestión do propio traballo, recoñecemento das propias necesidades e potencialidades no proceso de aprendizaxe, análise do rendemento e do resultado final.

Barreiras que dificultan o acceso e a participación nas aprendizaxes.

CONVIVENCIA

Sentimento de pertenza: respecto á participación e colaboración no centro e na aula.

Competencias para **manexarse e aprender** nas **situacións conflictivas e de quebra** da convivencia.

REDES DE APOIO

Prestar axuda: Linguaxe asertiva, empatía, calma, actitude colaborativa, responsabilidade, proactividade.

Recibir axuda: nivel de autonomía e responsabilidade, tolerancia á frustración, recoñecemento das propias limitacións, amosar agradecemento.

MALESTARES	CONDUTAS QUE SE DEBEN OBSERVAR	PISTAS PARA ACOMPAÑAR
Incerteza	Reaccións desmesuradas ante situacións cambiantes e incertas.	<p>Calma e tacto</p> <p>Acompañamento presencial ata que se interiorice a incerteza</p>
Angustia	<p>Inquietude, desacougo ou síntomas corporais: a face, a intranquilidade corporal, a respiración.</p> <p>A angustia tende, de seu, a comunicarse, a expresarse como queixa e buscar acubillo nas persoas nas que se confía.</p>	<p>Reforzar o sentimentos de: pertenza á comunidade, acompañamento, aprecio e o de protección e respecto pola identidade propia.</p> <p>Mensaxes claras e sinxelas, encontrarse, escoitar, falar e empatizar.</p>
Desesperanza	Emocións como tristeza, ansiedade, ou períodos de insomnio ou somatizacións derivados do sufrimento da perda ou enfermidade dun ser querido.	<p>Estar con humanidade, empatía e escoita para atravesar a dor e reforzar a resiliencia.</p> <p>Non infantilizar e si axudar a comprender, entender e facerse cargo do sufrimento.</p> <p>Introducir a ilusión e a posibilidade de facer algo.</p>
Enfrontamento	<p>Confrontación con descortesía, irritabilidade, incumprimento das normas e, nalgúns ocasións, a violencia.</p> <p>Condutas de risco.</p> <p>Transgresións, algunhas delas relacionadas co desafío, a identidade ou a autonomía.</p>	<p>Mirar o enfrontamento como maneira de conxurar o medo e un xeito de pedir un freo, un límite. Escenificacións dun conflito interno.</p> <p>Invulnerabilidade para avanzar cara a autonomía</p> <p>Nomear, delimitar e interpretar o límite (o "non") que precisa para construír identidade</p>
Perdas	<p>Perdas singularizadas: morte dun achegado, as dificultades específicas dunha familia ao respecto do traballo ou da vivenda.</p> <p>Perdas compartidas: aquelas que afectan a todos e todas polo feito de ser cidadáns e cidadás.</p> <p>Perdas colectivas: todas as que supón o virus ou calquera adversidade como ameaza á perda da relación co saber, a aprendizaxe, as amizades, o proxecto vital, a ocupación...</p>	<p>Para as perdas singularizadas: acollemento, a empatía e o apoio son as vías para evitar unha vivencia de dor non comunicable e non compartible que traza unha fenda con respecto aos demais.</p> <p>Para as perdas compartidas: encontros grupais e compartir experiencias na escola como lugar para traballar o dó e como lugar de pertenza onde os iguais poden acompañarse. Atención a condicións de desigualdade que converten unha perda compartida nunha perda individual, para non patoloxizar.</p> <p>Para as perdas colectivas: tarefas da escola para o benestar e o afrontamento dende o terreo do organizativo.</p>

MALESTARES	CONDUTAS QUE SE DEBEN OBSERVAR
Incerteza	Síntomas obsesivos: pensamentos dubitativos e compulsións // Crises por algo que se sae do establecido.
Angustia	Dificultades para achar alivio na palabra e no contacto e para expresar o que senten. Intranquilidade da angustia que tende a estar fóra da linguaxe e das persoas.
Desesperanza	Tristura que semella adherida á desesperanza (a mirada e o corpo sen presenza...).
Enfrontamento	Repetición, consecuencias negativas e petición máis aló do normativo e educativo.
Perdas	Casos de dó complicado.

MOITAS GRAZAS!

Manuel Armas
manuelarmas@edu.xunta.es

Ramón Area
ramon.area.carracedo@sergas.es

